

The system of governance risk under the new rules of Solvency II

Jitka Meluchová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accountancy and Auditing
Dolnozemská cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: jitka.meluchova@euba.sk

Abstract: *The regulation of Insurance companies in the EU is carried out by the ESFS, which ensure respect for the rules of Solvency II. Demonstration of solvency shall be based on the performance of the Solvency Capital Requirement and the Minimum Capital Requirement. In the context of risk management insurance companies will follow the standard in actuarial methods or will use their own risk models Own Risk and Solvency Assessment (ORSA). The Reporting will be harmonized across the EU (content, form, method and frequency of reporting). The task of reporting is to set rules to allow time comprehensively, accurately and truthfully inform users about the activities of insurance companies, the economic results, risk management and solvency. These data allow an assessment of the financial stability of insurance companies. Provide objective and relevant information for its management and decision making.*

Keywords: ORSA, Solvency II, reporting, insurance company, risk management

JEL codes: M48, G15, G17

1 Úvod

Globalizácia prináša množstvo zmien, vznik globálnej ekonomiky, globálneho trhu, vznik finančných konglomerátov¹ a iných nadnárodných spoločností, či celosvetovo pôsobiacich inštitúcií. Proces globalizácie vyvoláva zmeny na finančných trhoch, na ktoré musí zareagovať aj legislatíva, ktorá nastaví pravidlá a ochráni účastníkov trhu (Tkáčová a Juhászová, 2013). Účinná regulácia trhu je podmienená množstvom informácií a ich dostupnosťou, ktorá vyvoláva stúpajúce nároky na ich kvantitu, kvalitu aj regulačné mechanizmy. Liberalizácia na finančných trhoch prináša globálnu konkurenciu, ktorá je ovplyvnená prepojenosťou a vzájomnou závislosťou jednotlivých trhov a subjektov. Vplyv globalizácie zvyšuje previazanosť medzi jednotlivými ekonomikami čoho dôsledkom je, že veľké finančné inštitúcie operujúce na globálnom trhu prenášajú dôsledky svojich aktivít do celosvetovej ekonomiky. Regulácia finančných inštitúcií v rámci národných ekonomík sa ukázala nepostačujúca, tradičné prístupy regulácie neboli dostatočne účinné. Tento stav vyhodnotila Európska komisia² a pristúpila k vytvoreniu nových orgánov regulácie finančných trhov, ktoré by včas identifikovali a vyhodnotili existujúce riziká a následne prijali účinné opatrenia na zmiernenie ich dôsledkov na účastníkov finančného trhu. Výsledkom bolo vytvorenie nového systému dohľadu nad všetkými sektormi finančného trhu prijatím piatich nariadení a jednej smernice, ktoré vytvorili základ pre vznik *Európskeho systému finančného dohľadu* (ESFS) účinného od 1. januára 2011. Výkon dohľadu je uskutočňovaný na mikroobozretnej úrovni, ktorým sa zaoberajú európske orgány dohľadu (ESMA, EBA a EIOPA)³ a makroobozretným dohľadom nad finančným systémom celej EÚ, ktorý je v pôsobnosti ESRB. Základnou podmienkou fungujúceho jednotného trhu je, aby sa minimalizovali rozdiely v podmienkach poskytovania služieb medzi domácimi a cezhranične podnikajúcimi subjektmi a zvýšila sa transparentnosť vykazovaných informácií. Predpokladom fungujúceho jednotného trhu pre finančné služby

¹ Podľa zákona o poisťovníctve je finančný konglomerát zmiešaná holdingová spoločnosť pôsobiaca v členských štátoch, súčasťou ktorej je poisťovňa alebo zaistovňa.

² Európska komisia (EK) ako najvyšší výkonný orgán EÚ má v mnohých otázkach rozhodovaciu právomoc, navrhuje legislatívu EÚ, kontroluje jej dodržiavanie a zastupuje EÚ voči členským štátom aj navonok.

³ Európsky systém finančného dohľadu sa skladá z orgánov: Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA), Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA), Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA), Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB).

je dosiahnuť rovnakú úroveň finančnej integrácie v rámci všetkých finančných sektorov a služieb, ktoré sú v určitom objeme poskytované cezhranične pôsobiacimi subjektmi. V súčasnosti je stupeň finančnej integrácie rôzny, dôvodom je najmä rozdielne právne a ekonomické prostredie v jednotlivých členských krajinách, národné zvyklosti trhu a jazyková bariéra, čo ovplyvňuje spôsob poskytovania finančných produktov a služieb. Jednou z hlavných zodpovedností orgánu EIOPA je zabezpečiť koordinovanú prevenciu a riešenie kríz, ako aj zachovanie finančnej stability v krízových situáciách, sledovať a vyhodnocovať trendy, potenciálne riziká a slabé miesta vyplývajúce z mikroobozretnej úrovne v oblasti svojej pôsobnosti.

Poisťovne, ako významní lídri na finančnom trhu sú regulované na základe koncepcie formulovanej smernicou 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia, označovanej ako Solvency II, ktorá sa stala plne účinnou pre členské štáty EÚ od 1. januára 2016. Koncepcia je založená na troch pilieroch, ktoré stanovujú:

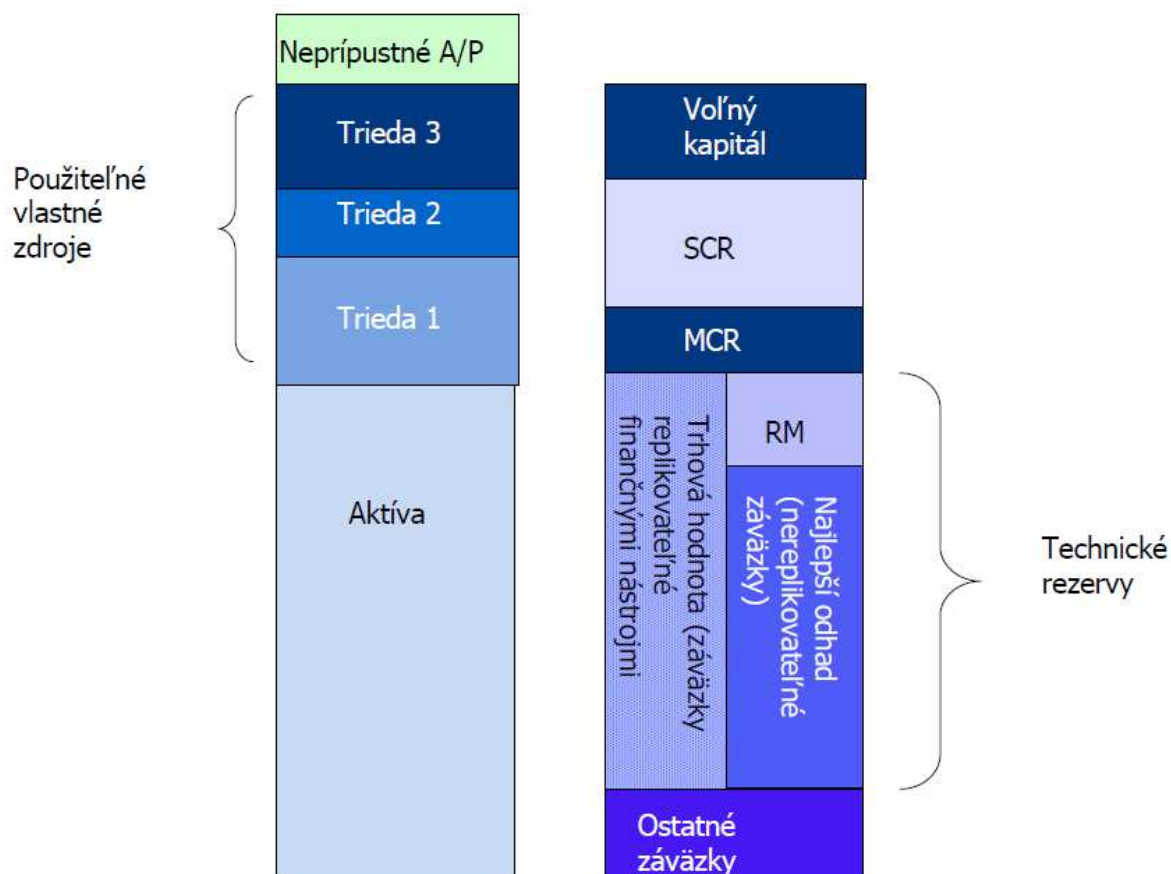
1. *kvantitatívne požiadavky*, určujú nároky na vlastný kapitál vo väzbe na podstupované riziká (poistné, kreditné, trhové a operačné),
2. *kvalitatívne požiadavky* a výkon dohľadu, týkajúce sa systému riadenia rizík a vnútornej kontroly, ako aj nastavenia režimu integrovaného dohľadu,
3. požiadavky na *transparentnosť transakcií a pravidlá zverejňovania informácií*, týkajúce sa trhovej disciplíny, kde primárnym cieľom je ochrana klienta a investora na finančnom trhu, určujúce požiadavky na výkazníctvo a zverejňovanie informácií nielen pre potreby regulácie, ale aj pre ostatných používateľov.

2 Metodológia a dáta

V rámci metodológie bola použitá metóda analýzy pri skúmaní pravidiel, ktoré zaviedol projekt Solvency II ako aj nový systém finančného dohľadu. Následne bola použitá metóda dedukcie a syntézy pri formulovaní záverov a predpokladov pre ich uplatnenie v praxi. V súvislosti s novým režimom kapitálovej vybavenosti vydala EIOPA *prípravné pokyny* a následne súbor *usmernení*, ktoré majú zabezpečiť jednotný a konvergentný prístup orgánov dohľadu členských štátov pri implementácii smernice Solvency II. Na poisťovne, zaistovne a finančné skupiny sú kladené nové požiadavky týkajúce sa vybudovania systémov a procesov na zabezpečenie jednotného poskytovania kvalitných informácií o systéme správy a riadenia a kvantitatívnych informácií na účely dohľadu. Cieľom niekoľkoročného procesu je zabezpečiť finančnú stabilitu na poistnom trhu tak, aby kapitálovo dobre vybavené poisťovne boli odolnejšie voči neočakávaným otrasom a volatilite na finančnom trhu (Mateášová, 2007).

Cieľom stanovených požiadaviek je doceliť jednotný reporting informácií národnému orgánu dohľadu (NBS), ktorý si následne plní svoje povinnosti voči európskemu orgánu EIOPA, na účely zabezpečenia relevantných informácií pre ESFS. Zámerom je dosiahnuť trhovú disciplínu, harmonizované a transparentné vykazovanie informácií o činnosti poisťovne ako jednom zo subjektov finančného trhu. Ďalším dôvodom je zabezpečiť dôsledný monitoring rizík ako ochranu pred zlyhaním či ohrozením finančnej stability poisťovne a tak zvýšiť ochranu pre poistníkov a príjemcov poistného plnenia. Nakoľko sa sektor finančných služieb vyznačuje častými zmenami, ktoré sú spravidla priamou reakciou na vývoj ekonomík jednotlivých členských štátov, je potrebné vykonávať neustály monitoring všetkých aktivít na finančnom trhu a podchytiť najnovší vývoj v oblasti poistnej a finančnej matematiky, riadení rizík a zvýšiť medzinárodnú konkurencieschopnosť poisťovateľov na poistnom trhu.

Schéma 1 Ekonomická bilancia

Zdroj: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Solventnost_II.pdf

Vlastné zdroje predstavujú dostupné finančné zdroje poisťovne, ktoré dokážu absorbovať v prípade potreby finančné straty, a tým chránia poisťovňu a jej klientov. Tvoria ich základné *vlastné zdroje* a *dodatkové vlastné zdroje*. Proces stanovenia oprávnených vlastných zdrojov možno rozdeliť do troch krokov: 1. určenie vlastných zdrojov, 2. klasifikácia vlastných zdrojov a 3. oprávnenosť vlastných zdrojov (Paluš a Gondová, 2009).

Tabuľka 1 Klasifikácia vlastných zdrojov podľa Solvency II

Kvalita	Základné vlastné zdroje	Dodatkové vlastné zdroje
Vysoká	Trieda 1	Trieda 2
Stredná	Trieda 2	Trieda 3
Nízka	Trieda 3	-

Source: Spracované podľa predkladacej správy k smernici Solvency II, verzia COM(2008) 119.

SCR (Solvency Capital Requirement): kapitálová požiadavka na solventnosť - výpočet je podľa štandardného vzorca súčtom základnej kapitálovej požiadavky na solventnosť (BSCR), kapitálovej požiadavky pre operačné riziko (Op) a úpravy zohľadňujúcej kapacitu technických rezerv a odložených daní absorbovať straty (Adj).

Štandardný vzorec SCR = základná SCR + kapitálová požiadavka na operačné riziko + úprava zohľadňujúca kapacitu technických rezerv absorbovať straty a odložené daňové povinnosti

Základná kapitálová požiadavka sa počíta na základe šiestich modulov (trhové riziko, upisovacie riziko zdravotného poistenia, riziko zlyhania protistrany, upisovacie riziko životného poistenia, upisovacie riziko neživotného poistenia a riziko nehmotného majetku), pričom niektoré z nich sa ďalej členia na podmoduly. Hodnota SCR vyjadruje

celkovú úroveň kapitálu, ktorý odráža rizikový profil danej poisťovne vypočítaný podľa štandardného vzorca alebo použitím interného rizikového modelu. Poisťovňa musí SCR trvale monitorovať a udržiavať vlastné zdroje v požadovanej štruktúre na zabezpečenie jeho krytia. Pokles vlastných zdrojov pod SCR bude signalizovať problémy v kapitálovej vybavenosti poisťovne, čo bude oprávňovať orgán dohľadu prijať nápravné opatrenia. Na výpočet SCR sa použijú metódy Value at Risk, a to štandardný vzorec na výpočet kapitálovej solventnosti alebo vlastný interný model.

RM (Risk margin): riziková marža - je súčasťou technických rezerv a určí sa vo výške nákladov na použiteľné vlastné zdroje potrebné na krytie SCR počas životnosti záväzkov z poistenia. Tvorí súčasť technických rezerv poisťovne a mala by byť kalkulovaná ako suma potrebná v prípade presunu poistného portfólia na inú poisťovňu. Najčastejšie využívaná metóda jej stanovenia je na báze aproximácie budúcej SCR proporcionálne voči najlepšiemu odhadu technických rezerv v budúcich rokoch.

MCR (Minimum Capital Requirement): minimálna kapitálová požiadavka - výpočet kombinuje lineárny vzorec a stanovené hranice (tzv. koridorový prístup). Dolný limit je stanovený vo výške 25 % z SCR a horný vo výške 45 % z SCR, bez ohľadu na spôsob výpočtu SCR (interný model alebo štandardný vzorec). Zároveň je stanovené absolútne minimum MCR podľa článku 129 smernice Solvency II. MCR sa počíta osobitne pre životné a neživotné poistenie. Požiadavka na MCR vyjadruje minimálnu hranicu kapitálu, ktorej pokles pod túto hodnotu by predstavoval vážne ohrozenie nárokov klientov na prijatie poistného plnenia. Pokles vlastných zdrojov pod MCR bude iniciovať orgán dohľadu, aby prijal krajné opatrenia, napríklad pozastavil činnosť alebo odobral licenciu. Výpočty oboch požiadaviek by mali byť úzko prepojené a založené na prístupe zohľadňujúcom riziká. Ústrednou myšlienkou je zainteresovať poisťovne na efektívnom manažovaní svojich rizík, pretože ak ich budú riadiť kvalitne a využívať vhodné metódy ich zmierňovania, budú vystavené nižším kapitálovým nárokom na vlastné zdroje, čo bude platiť aj naopak.

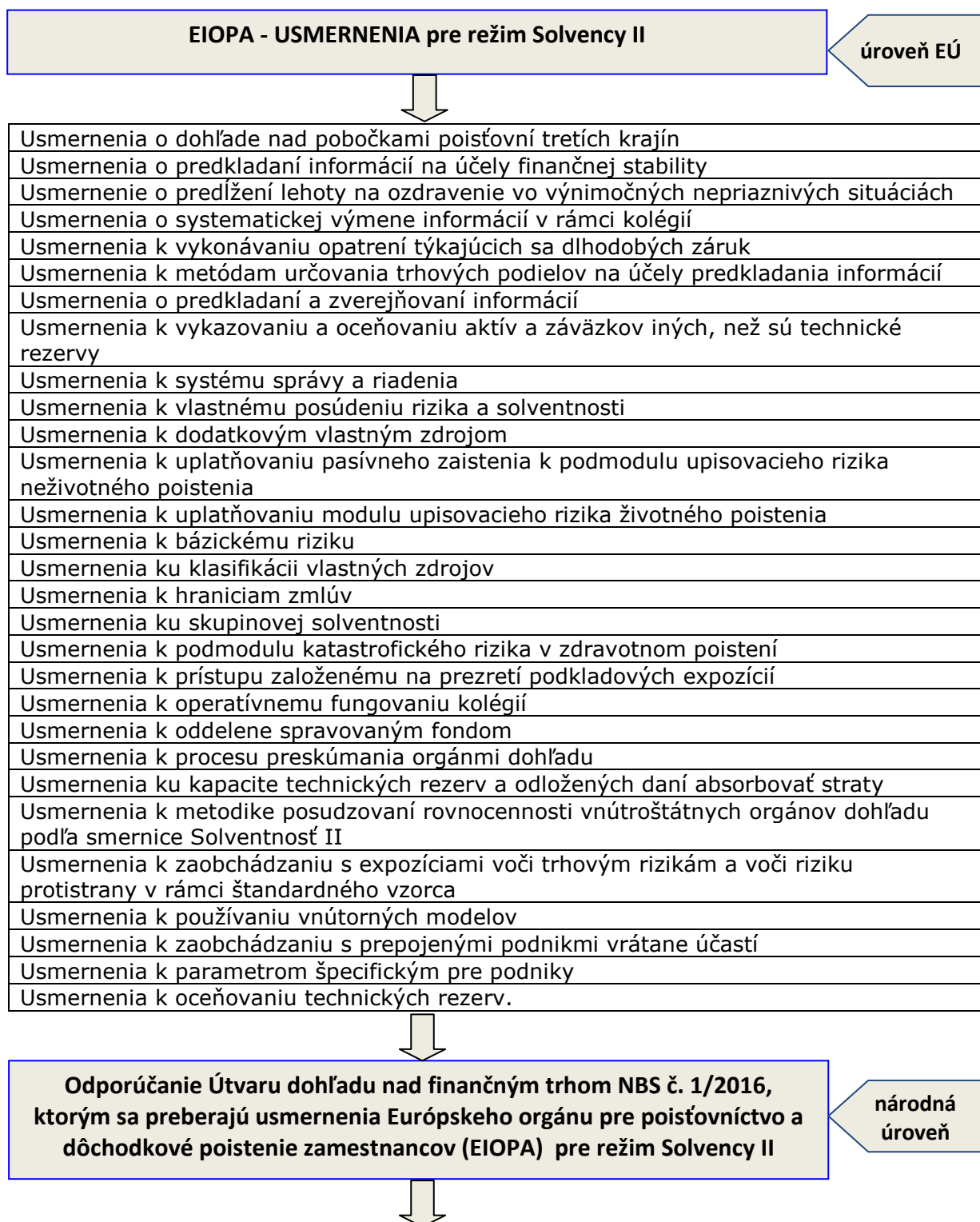
3 Výsledky a diskusia

Výška technických rezerv (očakávaných záväzkov z poistenia a zaistenia) by mala zohľadňovať vlastnosti poistného kmeňa spravovaného danou poisťovňou a preto by sa pri ich výpočte mali používať len informácie týkajúce sa konkrétnej poisťovne, nakoľko tieto údaje umožňujú, aby poisťovne vernejšie zohľadnili štruktúru vlastného poistného kmeňa. Zavedenie *vlastného posúdenia rizík a solventnosti (ORSA)* má pomôcť prepojiť kvantitatívne analýzy s obchodným plánom, čo by malo prispieť k zdokonaleniu riadenia rizík (Páleš a Poláček, 2013). Výsledky ORSA by mali byť priebežne aktualizované a využívané pre strategické rozhodovanie v poisťovni. Pre reálne ocenenie záväzkov z poistenia a zaistenia je potrebné, aby sa očakávaná súčasná hodnota týchto záväzkov počítala na základe aktuálnych a hodnoverných informácií a realistických predpokladov, so zohľadnením finančných záruk a opcií obsiahnutých v poistných a zaistných zmluvách. Poisťovne, ktoré riadia svoje riziká kvalitne, používajú vhodné metódy ich zmierňovania alebo diverzifikujú svoje činnosti, budú vystavené nižším kapitálovým požiadavkám. Zámerom je stimulovať poisťovne k ohodnocovaniu a efektívnemu riadeniu svojich rizík. Solventnosť II by mala poskytnúť orgánom dohľadu nástroje a právomoci na identifikáciu rizikového profilu a zhodnotenie celkovej solventnosti poisťovní, založenej na výhľadovom a rizikovo orientovanom prístupe.

Poisťovne pôsobiace v EÚ boli v priebehu prípravného procesu podrobené viacerým záťažovým testom, stresovým scenárom a kvantitatívnym dopadovým štúdiám, ktoré ich testovali či sú schopné plniť požiadavky smernice. V súlade s požiadavkami, ktoré boli na poisťovne kladené a vyplynuli z prieskumov a stres testov, a ktoré boli následne vyhodnocované orgánom EIOPA, mali poisťovne analyzovať svoje slabiny. Zámerom bolo, aby dokázali lepšie pochopiť a účinnejšie zmierňovať riziká prostredníctvom konzistentného oceňovania aktív a záväzkov a prijali medzinárodne osvedčené postupy hodnotenia vlastného rizika a solventnosti, ako aj kapitálových potrieb na základe spravovaného rizika. Od 1. januára 2016 si tak musia nastaviť procesy pre vlastné posúdenie rizík

orientované na budúcnosť, vrátane zodpovedajúcich a primeraných techník, ktoré budú prispôbené ich organizačnej štruktúre a systému správy a riadenia rizík, pričom sa zohľadnia povaha, rozsah a zložitosť rizík obsiahnutých v ich činnostiach. O tejto činnosti povedú dokumentáciu, ktorá národnému orgánu dohľadu (NBS) umožní preskúmať a vyhodnotiť kvalitu procesu orientovaného na budúcnosť. EIOPA vydala v roku 2013 pokyny k uplatnení nového režimu solventnosti, ktoré boli následne nahradené súborom usmernení (rok 2016). Usmernenia prispievajú ku konzistentnému vykladaniu sekundárnej európskej legislatívy a taktiež ku konvergencii pri výkone dohľadu na poistnom trhu. NBS prevzala uvedené usmernenia do národnej pôsobnosti.

Tabuľka 2 Zabezpečenie informačného toku medzi EIOPA a NBS

Odporúčanie ÚDFT NBS č. 2/2016 pre správčovské spoločnosti k zásadám odmeňovania
Odporúčanie ÚDFT NBS č. 3/2016 o predkladaní a zverejňovaní informácií pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS č. 4/2016 k dodatkovým vlastným zdrojom pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS č. 5/2016 k vlastnému posúdeniu rizika a solventnosti pre sektor poistenia a zaistenia
Odporúčanie ÚDFT NBS č. 6/2016 ku klasifikácii vlastných zdrojov pre sektor poistenia a zaistenia

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EIOPA a NBS

Ďalšou úlohou, ktorá vyplynula poisťovňam z pokynov EIOPA je pripraviť si systémy na vytvorenie a použitie vlastného vnútorného modelu na účely riadenia rizík a rozhodovacieho procesu, ako aj na výpočet kapitálovej požiadavky na solventnosť a investičného plánovania. Pre plnenie požiadaviek efektívneho dohľadu je potrebné zabezpečiť kvalitnú databázu informácií o systéme správy a riadenie v podobe internej dokumentácie. Ide o kontinuálny proces umožňujúci porozumieť povahe a významu jednotlivých rizík, ktorému je poisťovňa vystavená. Systém správy a riadenia musí podľa smernice Solvency II (NBS, 2013) spĺňať požiadavky najmä v týchto oblastiach:

- vytvorenie transparentnej *organizačnej štruktúry* s jasným rozdelením zodpovedností,
- uplatnenie „*code of conduct*“ u všetkých zamestnancov vrátane členov štatutárnych orgánov,
- plnenie *kritérií u osôb*, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo majú iné kľúčové funkcie s určením právomocí a zodpovednosti (nastavenie účinného systému na odovzdávanie informácií na všetkých úrovniach riadenia),
- nastavenie „*fit & proper*“ (skíbenie odborných vedomostí, skúseností, kvalifikácie osôb zodpovedných za riadenie a iné kľúčové funkcie s cieľom zabezpečiť dôveryhodnosť a finančné zdravie poisťovne),
- zdokumentovanie *rizikovej stratégie* a zabezpečenie jej súladu s vlastnou obchodnou stratégiou, stanovenie limitov tolerancie rizika, techník zmierňovania rizika, stres testy atď.,
- *oceňovanie aktív a záväzkov vrátane technických rezerv* na základe aktuálnych trhových cien, stanovenie metód a predpokladov, ktoré sa majú použiť pre ocenení týchto aktív a pasív (uplatňovaný prístup je principiálne zhodný s prístupom v štandarde IFRS 4, princíp ALM = Asset liability management),
- uplatnenie *bilančného pohľadu* (nielen na pasíva ale aj aktíva v súvahe),
- akceptovanie zásady obozretného investovania do aktív pri dodržaní princípov náležitej starostlivosti (due diligence), odbornosti, diverzifikácie rizík, sústavného monitorovania s cieľom primárnej ochrany klienta,
- zavedenie *prístupu citlivého na riziko* s poskytovaním stimulov pre riadenie rizík,
- vytvorenie funkčného systému *vnútornej kontroly* s určením predmetu, frekvencie a kompetencií oprávnených osôb (zistenia a závery zdokumentované a oznamované orgánu dohľadu),
- zabezpečenie nezávislosti *interného auditu* ako jednej z kľúčových funkcií, ktorý musí byť úplne nezávislý aby bol vylúčený tlak zo strany iných kľúčových funkcií, interný audítor pripravuje plán interného auditu, vydáva odporúčania, preveruje súlad rozhodnutí vydaných štatutárnym orgánom, poskytuje analýzy, posudky, odporúčania, zisťuje nedostatky a podáva návrhy na ich odstránenie, správu z interného auditu najmenej raz ročne predkladá orgánu dohľadu,
- posilnenie úloh a *funkcie aktuárov*, ktorí zabezpečujú kľúčové činnosti v podobe výpočtu a validácie technických rezerv, vyhodnocujú dostatočnosť technických rezerv v súlade s regulačnými požiadavkami, zabezpečujú primeranosť metód a podkladových modelov a predpokladov použitých pre výpočet technických rezerv, porovnávajú najlepší odhad so skutočnosťou, prispievajú k účinnému systému riadenia rizík a pripravujú najmenej raz ročne správu pre predstavenstvo,

- *zabránenie konfliktu záujmov*, napr. kalkulácie technických rezerv a validácia technických rezerv v rámci aktuárskej funkcie musia byť personálne oddelené (t.j. kľúčové funkcie musia byť vykonávané samostatnými útvarmi),
- stanovenie pravidiel pre *externe zverené činnosti*, čo umožňuje poisťovni zveriť výkon funkcie alebo určitej činnosti v oblasti poistenia alebo zaistenia tretej osobe (outsourcing), čím sa však nezbavuje zodpovednosti za outsourcované činnosti alebo funkcie, umožňuje aj vnútroskupinový outsourcing so zabezpečením interného monitoringu outsourcovaných činností,
- hodnotenie *dodržiavania súladu* jednotlivých aktov správy a riadeniam, dodržiavanie legislatívy a regulačných predpisov, interných pravidiel, etiky (compliance),
- vytvorenie *záložných plánov* na zabezpečenie kontinuity svojej činnosti a minimalizáciu strát v prípade nepredvídaného prerušenia činnosti,
- dodržiavanie *princípu proporcionality* z hľadiska povahy, zložitosti, rozsahu činnosti poisťovne,
- zabezpečenie *aktualizácie a prehodnocovania* všetkých významných činností, obchodných stratégií a koncepcií v pravidelných intervaloch.
-

4 Závery

Riadenie rizík sa stalo neoddeliteľnou súčasťou riadenia kapitálu a každodennou činnosťou pre väčšinu finančných inštitúcií. Hlavným motívom nie je regulácia zo strany orgánov EÚ či jednotlivých štátov, ale pozitívny prístup k riadeniu rizík ovplyvňujúcich ekonomické aktivity poisťovní, aby tak dokázali posúdiť vlastný rizikový profil a hľadali účinné nástroje na zmiernenie rizík. V súvislosti s riadením rizík vydala EIOPA a následne NBS usmernenia a odporúčania, ktoré majú poisťovniam pomôcť pri vlastnom posúdení rizika stanovení solventnosti. Dokumenty sú zamerané na výsledok tohto posúdenia, a nie na samotný spôsob jeho vykonania. Dôvodom je, že odhad potrebnej solventnosti musí predstavovať vlastný pohľad poisťovne na svoj rizikový profil, ako aj vlastný kapitál a ďalšie nástroje na riadenie, krytie alebo znižovanie rizík. Poisťovne sa budú musieť naučiť sami rozhodnúť, ako tento odhad vykonajú vzhľadom na povahu, rozsah a zložitosť rizík obsiahnutých v ich činnostiach. Z uvedených dokumentov je evidentné, že skúmanie povahy rizík, určenie rizikového profilu ako aj rozhodnutie o vlastnej rizikovej stratégii je súčasťou procesu ORSA, ktorý je plne v kompetencii predstavenstva, za aktívnej účasti manažmentu poisťovne. Úlohy predstavenstva sú smernicou Solvency II presne vymedzené. Je to najmä dohliadať na stanovenie základne pre ORSA (obchodnej a rizikovej stratégie), schválenie procesu ORSA, posúdenie predpokladov SCR vzhľadom na rizikový profil, prepojenie rizikového profilu na jednotlivé činnosti, stanovenie limitov rizika a celkovej potreby solventnosti s ohľadom na prevzaté rizika, bez ohľadu na to, či sa riziká zohľadňujú vo výpočte kapitálovej požiadavky na solventnosť a či sú kvantifikovateľné alebo nie. Veľmi dôležité je tiež to, aby predstavenstvo zohrávalo aktívnu úlohu pri vlastnom posúdení rizík a solventnosti, a to usmerňovaním procesov a kritickým hodnotením výsledkov. Účinnosť nového modelu správy a riadenia rizík v celej EÚ je zavŕšená. To ako bude fungovať a či prinesie očakávané výsledky ukáže až čas.

Príslušnosť

Tento príspevok je výstupom z výskumného projektu: KEGA č. 026EU-4/2016, Potreba skvalitnenia účtovných informácií s využitím nadnárodných úprav, osobitne IFRS, v legislatívnych podmienkach Slovenskej republiky.

Referencie

Mateášová M. (2007). Oceňovanie menových forwardov/Method of measurement of foreign currency forwards/ In. Teória, prax a vzdelávanie v účtovníctve a audítorstve vo svetle medzinárodných noriem: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: EKONÓM, s. 124-126.

Paluš, P., Gondová, A. (2009). Štvrtá kvantitatívna dopadová štúdia novej regulácie v poistnom sektore. In Biatic. NBS, ISSN 1335 – 0900.roč. 17, č. 11, s. 28-32.

Páleš, M., Poláček, Š. (2013). Implementácia projektu ORSA v poisťovniach. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie - Aktuárska veda v teórii a v praxi. FHI. Bratislava: EKONÓM, s. 98-102.

NBS (2013). Dostupné na: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Solventnost_II.pdf.

Tkáčová, L., Juhászová Z. (2013). Reálna hodnota (fair value) ako oceňovacia veličina. Bratislava: EKONÓM, 126 s.

Solvency II (2009). Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí vykonávania poistenia a zaistenia v aktuálnom znení.

Predkladacia správa k smernici Európskeho parlamentu a Rady o začatí a vykonávaní priameho poistenia a zaistenia, verzia COM(2008) 119 final.